

Petra Koršič

Milan Vincetič:
“Navijam za
znanost” in “Mene
navdušuje plod,
izdelek človeškega
uma”

Milan Vincetič, pesnik štirinajstih samostojnih, natančno strukturiranih pesniških zbirk, pisatelj, kritik, esejist, urednik in mentor za poezijo, slovenist, srednješolski profesor. Moj gost je bil 20. marca 2015 v ciklu *Na pesniškem tandemu*. V Trubarjevo hišo literature v Ljubljani se je pripeljal iz Prekmurja. Kot na vsa uredniška branja se je tudi povabilu odzval takoj. Urno je sporočil, da za sogovornico izbere Barbaro Pogačnik. Barbara Pogačnik je namreč napisala spremno besedo k njegovi zbirki *Pristave* (2014), v kateri sta verza “ki ima nikogar / če bi mu pisal” in “Kako je dežju / biti dež na tvojem vratu”. Popotne besede k poeziji Milana Vincetiča so zbirkam pred *Pristavami* prispevali še: Kajetan Kovič, Dane Zajc, Milan Dekleva, Veno Taufer, Aleš Debeljak, Josip Osti, Lucija Stupica, Boris A. Novak, Andrej Brvar, Peter Kolšek, Vinko Möderndorfer. Zadnji objavljeni pesniški zbirki Milana Vincetiča *Kalende* (Litera, 2016) je spremno besedo spisal Peter Semolič. Le dve njegovi pesniški knjigi sta izšli v Ljubljani. Vse

Foto: Tihomir Pinter

druge, tudi prva soavtorska iz leta 1981 *Kot slutnja radovedno* (z Valerijo Perger in Ferijem Lainščkom), so večinoma izšle v Murski Soboti, pri Pomurski založbi in založbi Franc-Franc, tri pa v Mariboru pri založbi Litera.

Poezija Milana Vincetiča, razpeta med eros in tanatos, se pne od domače železniške postaje prek številnih popotovanj v literarne svetove, od koder prinese le pomenljiv drobec, majhen kamen, pregneten s svojimi rokami, in ga vsadi v svoje pesniško tkivo, ki je vedno asketsko, prečiščeno in umerjeno odmerjeno, skrivnostno, povedno, hudomušno in tudi zastrto in pritajeno žalostno, do priklona modri luni, noči in fantazijskim, od člove-

ka ustvarjenim pesniškim razsežnostim besede. Njegova poezija se poleg antologijskih in revijalnih objav zvrsti v knjige s pomenljivimi in skrbno izbranimi naslovi: *Zanna* (1983), *Arka* (1987), *Finska* (1988), *Tajmir* (1991), *Divan* (1993), *Tanin* (1997), *Balta* (2001), *Lakmus* (2003), *Raster* (2005), *Retuše* (2007), *Vidke* (2009), *Stajanke* (2012), *Pristave* (2014), *Kalende* (2016), *Pripevi* (2017, slovensko-angleško), *Kalejdoskop: mapa izbranih pesmi* (2017). Njegove pesmi so prevedene v francoščino, srbohrvaščino, makedonščino, nizozemščino, finščino, madžarščino, španščino, angleščino. Leta 2004 je za zbirko *Lakmus* dobil nagrado Prešernovega sklada, leta 2007 pa nagrado čaša nesmrtnosti za 10-letni pesniški opus. K *Lakmusu* je recenzent Josip Osti napisal: "Nova knjiga pesmi Milana Vincetiča *Lakmus* je kljub posebnostim in razlikam strukturalno in vsebinsko nadaljevanje knjige pesmi *Balta* iz leta 2001, ki je bila nedvomno ena izmed najzanimivejših oziroma najboljših pesniških zbirk v zadnjih letih na Slovenskem. [...] [U] spešno upesnjeni spoj uravnovešenih protislovij njegovi poeziji [...] daje posebno dimenzijo in ga uvršča med pesnike, ki so spretni vrvohodci med dvema nasprotujočima si svetovoma. Fizičnim in duhovnim oziroma metafizičnim. [...] [K]ot z *Balto* je Vincetič tudi z *Lakmusom* obogatil sodobno slovensko, posebno ljubezensko pesništvo in spremenil konfiguracijo njegovega zemljevida." Preroške pa so besede Daneta Zajca o Vincetičevi poeziji, ki jih je zapisal že davnega leta 1988 na hrbtu *Finske*: "Dogajanje poezije se godi v polmraku, ko sta si blizu svetova: tisti, ki izginja, in temni, ki nastaja. [...] Sedem jih je in za sedmim je tisto, kar imenujemo smrt in ima v Vincetičevih pesmih zahrbtna imena: ,za mizo nas je vedno manj / treba je po stole.'" Veno Taufer je leta 1997 ocenil: "Knjiga pesmi *Tanin* ni le dosedanji vrh pesnjenja Milana Vincetiča, marveč tudi eden najuspešnejših in jasno prepoznanih pesniških dosežkov sodobne slovenske poezije." Peter Kolšek je leta 2009 k *Vidkam* zapisal: "Bistvo Vincetičevega izuma je prav to: komaj nekajzložni verz, ki mu ni treba imeti stavčne strukture, a mu uspe zadržati pomensko samostojnost, podprto z ritmično enoto." Besede Vinka Möderndorferja ob *Stajankah* so: "Ne samo čarobno, ampak čarno – čar pa pomeni *nenavadno, izredno lepoto*. [...] Pesmi so me potegnile v svoj magični ris, kot te lahko potegne samo beseda Mojstra."

Da bi splavali v svet poezije, nam je Milan Vincetič prebral pesmi, ki ju je izbral za ta večer.

Milan Vincetič: "Ne bom dosti kompliciral. Prekopiral sem si par ljubezenskih pesmi: iz zbirke *Raster*. Pesem z naslovom:

Spomin

Za spoznanje
bo roža rožasta
zvezda zvezdasta
in gora gorasta
za spoznanje
in vsaksebi
se bo vonjalo
po moško
in slišalo
po žensko
ali prešlo
na domače
in drugače
ali nižje
ali bližje
malo v žitje
nekaj v knjižje

Prebral bom še tisto ljubezensko, ki mi je všeč. In mislim, da se mi je posrečila. ... kjer je tudi dež ... In je iz zbirke *Balta*. Mislim, da je ta zbirka najboljša. Pesem je tudi v antologiji izbranih najlepših slovenskih ljubezenskih pesmi (*Vsaka ljubezen je pesem: Najlepše slovenske ljubezenske pesmi po izboru slovenskih pesnikov*, 2004, op. P. K.).

Pismo

Nič bolj me ne vleče na dež
kot tvoje oči
nič bolj kot lasje
ki spijo kot poldan
ko so ptice previsoko
da bi se lovile
nič bolj kot orehi
ki jih lomiš
med nogami
nič bolj kot prah
ki črkuje moje knjige

pod nočno svetilko
ki jo ugašaš z roko
ki mi hladi čelo

a nima tvojih prstov
pa tudi obraz
ni več moj"

Večer je bil preplet branja in pogovora o pomenu jezikovne ravni pri poeziji. Barbara Pogačnik je izpostavila: "Pesem poskuša iz jezikovne podzavesti potegniti več stvari, to je tisto, kar mene zanima v jeziku in kar sem našla tudi v Milanovi poeziji, minimalizem, ki se z jezikom igra na neki drugi ravni od zavestnega sporočila."

Oba moja gosta sta bila pesnika in obenem tudi premišljevalca o(b) poeziji drugih. Zato sem Milana Vincetiča, ki je rad rekel, da piše ocene, vprašala, ali je nemara težava v zlorabi ali pejorativnem prizvoku besede kritik in kritika oziroma ali svoje ocene knjig pojmuje drugače.

Milan Vincetič: "Kritike so moji intimni zapisi o knjigah, uporabljam sicer literarnokritični instrumentarij, uporabljam pa tudi pesniški jezik, enim je to všeč, enim to ni všeč. Ilustriram z navedki najboljših verzov. To so zapisi, ki ne bodo ostali v zakladnici naše literarne kritike. So me že povabili, da bi jih zbral in izbral in izdal, pa ne vem, če bom kdaj to storil. Predvsem pišem o knjigah, ki so mi všeč. In še druga stvar: ki jih razumem. To je zelo važno. Ne spadam med ustvarjalce, ki se zatekajo v neke filozofske labirinte, ontologija in tako dalje v mojih letih – jaz gledam čisto po življenjsko, po kmečko. V mojih pesmih se ne najde, mislim, da skoraj nikoli, zlorabljen termin ‚nič‘, s katerim so barantali, pa tudi ‚bog‘ se težko najde. Mislim, da je to neko zatekanje k imaginarnemu in odmikanje od realnega. Ne vem ... Govoriti, da je neki kozmos pa neki bog, ki odzgoraj vlada – jaz mislim, da vladajo neki drugi zakoni v vesolju. In če mene vprašate, kar zveni blazno smešno, navijam za znanost. Meni je prva znanost, res."

In kakor je bilo Milanu Vincetiču v navadi, je hitro našel slikovit primer iz življenja, ki je v intervjujih izpadel kot anekdota, tedaj ga je povlekel kar iz neposrednega pripetljaja ob vstopanju v Trubarjevo hišo literature.

Milan Vincetič: "Ko smo prej prišli gor in mi je Petra rekla, glej rože [cvetlični vrt pred stopniščem v Trubarjevo hišo literature, op. P. K.], mene

to sploh ne interesira. Barbara pa je rekla, joj, ti, Vinci, živiš tam in imaš rož čez glavo in tega ne opaziš. Meni je to smešno. Veš, mi je nekdo rekel, grem gledat slap. Pa mu rečem, kaj če bi tisto reko Niagara peljali stran, da ne bi tekla čez tiste skale – kdo bi šel tiste skale gledat?! Mene navdušuje plod, izdelek človeškega uma. Od velikih stolpnic do ... jaz bi raje šel v ladjedelnico, brez zajebancije, kot pa v park – kaj pa v parku vidiš? Tista roža pač cvete."

Pogovor sem skušala zasukati k naravi, k pokrajini, Panonski nižini, po kateri je Milan Vincetič stopal in vanjo vtiskoval svoj pečat s svojo mislijo, verzi. "Najbrž je tako, ker živiš z naravo. To je tvoj naravni habitat. Če je dom, pač ni eksotika."

In spet nam je postregel z zgodbo.

Milan Vincetič: "Gospa doktorica Cvetka Hedžet Tóth, ona je genialna, postala je glasnik za evangeličanstvo. Nekoč me je poklicala in vprašala, če premišlujem o protestantski etiki, ko pišem pesmi. Jaz sem samo gledal – kaj je sploh to protestantska etika?! Vprašala me je, kje živim. Sem rekel, tam gor. In pravi: Joj, vi pa se lahko pogovarjate z drevesi. Pa ji rečem, kaj se bom pa vraga pogovarjal z drevesi! Malce zveni smešno, ker imamo predstavo, da pesniki samo malce sanjajo pa to. Vem, zakaj je v meni to zrenje in čudenje nad velikimi stroji – otroštva nisem preživel, da bi skakal med njivami, temveč sem ga preživel na železniški postaji. Moj oče je bil postajenačelnik. To je bila neka železniška postaja, ki je zdaj več ni. Jaz sem bil tak mali pokovec; pride tista lokomotiva in tisti stroj se mi je zdel velikanski čudež. Od tod je ta moja fascinacija nad tem."

Barbara Pogačnik je spomnila, da je pogovor pred uradnim začetkom zataval tudi v čas, ko je Milan Vincetič študiral slavistiko v Ljubljani.

Barbara Pogačnik: "Slavljenje pozicije pisatelja je bilo zelo nenavadno v času socializma. Prej smo se pogovarjali, kako si, Vinci, študiral v Ljubljani in je bilo grozno vzdušje, ko Ljubljana ni imela ničesar meščanskega in je bila popolnoma militarizirana. In to, da so bili v mestu glavni punkti vojašnice. Glavno mesto so obvladovali z militarističnimi punkti. Ljudi je to morda privedlo do takega položaja, ko je zanje literatura sama po sebi dobila status lepote in neke intelektualne avtoritete. Z današnje pozicije lahko na to gledamo, kot da je nekakšna risanka, groteskna risanka, ko pesnik prek jezika lahko vse postaviš pod vprašaj. Mislim, da je tudi Tomaž Šalamun

v svojih časih delal nekaj takšnega. Pa ni nihče pogruntal, za kaj v resnici gre pri njegovi subverziji. On se je na takšen način zafrkaval, da je podal veliko realnih stvari, pričevanj, ki jih lahko danes, če gremo pod tekst, fino preberemo. Fajn se je delal norca iz literarne kritike in literarnih kritikov, ki so ga seveda poskušali spraviti v neki sistem in prostor zamejiti. On tega ni nikoli dopustil. Vedno je skakal ven iz teh ojes. S tem hočem reči, da tudi pesniki, kot sva Vinci in jaz, občutiva nekaj podobnega, morda podobno potrebo po osamosvojitvi od nekega habitata, danega življenjskega prostora."

Ob poslušanju posnetka našega pogovora se mi izriše *Zanna*, prva samostojna pesniška zbirka Milana Vincetiča. Iz nje izstopajo pesmi *Sedmi otrok*; *Ptiči, I.*; *Ptiči, VIII.*

Sedmi otrok

Sedmi v materi še tli
sedmi že ima oči
So dojke ji oskrunili
do popka meč porinili

s konico ga oprasnili
z ostrico iznakazili
s sunkom zavozljali glas
skoz špranjo je zabevska čas

Nekje v *Zanni* (na str. 67), deželi bitij, ki jih otroci potrebujejo in so njihovi namišljeni prijatelji, vodniki ali angeli varuhi, preberemo: "ptiči so vendar / blazno mrtvi ljudje". Povsod v *Zanni* je tematizirana nečlovečnost. In za Kovičem lahko ponovim, da nedolžni otroci, ki so brez obrambe izročeni smrti, simbolizirajo zavest o totalni ogroženosti in totalni nemoči človeka.

Ptiči, I.

Bil sem zraven
ko so skubili ptiče
Ko so jim pohodili oči
in čela
Bil sem zraven
ne več otrok
ne še mož

s fračo
ki je nekoč
redčila žabe

Ptiči, VIII.

Bili smo zraven
ko smo skubili ptiče

Kam so odromali obrazi,
smo se mršili

saj smo se vendar
samo igrali,

začudeno klali

Že samo iz močnega prvenca bi lahko izpostavila še pesmi *Credo*, *Tišina*; iz druge zbirke *Arka* pesmi *Moška pesem*, *Ženska pesem* in *Razgled* iz cikla *Atlantida*. Misel mi prestreli "težava" sodobnega vstopanja v pesemsko besedilo, ki ga omenjajo nekateri bralci, bolj naklonjeni komunikativni, narativni poeziji. Pomislim, ali sploh zmorejo stika ali vstopa v kritično, polemično naravnano poezijo, spisano v figurativnem jeziku in s klasično maniro. Pomislim, kako širokega obsega je Vincetičev eros, ki so ga sicer često razbirali v njegovi poeziji, vendar pretežno omejili na erotiko. Peter Semolič je v spremni besedi k zadnji Vincetičevi zbirki *Kalende* odlično zamejil erotiko in erotičnost s pomočjo francoskega misleca Georges-a Batailla, ki pravi, da je erotizem tista sila, ki človeku omogoči, da preseže lastno smrtnost, da se vsaj za hip dotakne večnosti, da vsaj za trenutek izstopi iz profanega časa in vstopi v sveti čas. Vso pesniško pot se je Vincetič ukvarjal s časom.

Zanimiva in odlična se mi je zdela kritična pripomba Barbare Pogačnik na branje poezije Milana Vincetiča: "Če Milan Vincetič piše minimalistično, računa na bralca, ki bo to pozorno bral. Danes pa se srečujemo z bolj razredčeno govorico, kjer ni treba ničesar dešifrirati, ampak je stvar podobna neki narativi." V spremni besedi k *Pristavam* je Barbara Pogačnik zapisala: "[D]voumnost predstavlja še eno pohvalno lastnost Vincetičeve poezije: to, da ni kodirana, da ni dokončno določena, da nas namesto pred

odgovor postavlja pred odprti horizont, kjer se vprašanja (o jeziku, o obstoju, o odnosih, o ljubezni) šele začnajo.

Kot se spodobi, pa sem o tem vprašala tudi pesnika samega, Vincetiča, kritika in premišljevalca o poeziji, ter mu pustila zadnjo besedo: "Glede na to, da si tudi prozaist, urednik – tvoja poezija je eliptična, zgoščena, vzpostavlja dvoumnosti, gradi z nanašalnicami na mite, znane literarne motive, obenem smo priča obdobju prozaičnosti, pripovednosti v poeziji, ko se je jezik razredčil, ko se je približal vsakdanji govorici, zasebnem govoru posameznika in ima prav zato tudi veliko prostega teka – kako ti gledaš na to? Se ti zdi odsev časa?"

Milan Vincetič: "Zagovarjam, da s čim manj besedami poveš čim več. Poezija ni za to, da bi ilustrirala, pojasnjevala, delala vzporedno, temveč da bi ti pokazala fokus, goro, na katero se povzpni in glej. Poezija v prozi, ki je zdaj tako v modi ... ko je Andrej Brvar izdal tisto knjigo, on zagovarja, da je bilo najprej vse proza in tako dalje. V nekem intervjuju sem prebral, da so mu pesniki poslali pesmi, ki so prej stale v verzih in potem jih je postavil kot prozo. Ja, tu je zdaj veliko vprašanje. Tam se najde tudi ritmika in tako dalje. Ravno sem bral pesmi v prozi Aleša Debeljaka, tole novo, *Kako postati človek*. Zanimivo. Debeljak jim pravi proza v pesmih. V Cobissu pa je, kar je zanimivo, ta knjiga klasificirana kot kratka proza. Ampak te njegove – vsaka pesem je ena stran – so v bistvu pesmi. Imajo ritem, metafore, kar pa v samo prozo, prozno strukturo, ki tripa na pripovedovanje, ne paše. Napisal sem neki roman, pa ga nisem dobro, ker nisem ločil pesniškega jezika od proznega. O svojem otroštvu sem pisal, fajn, lepa tema, samo sem zaj**** z jezikom. Zdaj to ločim. Enkrat me je to naučil mojster proze, Feri Lainšček. On mi je rekel: Vinci, eno je proza, eno je poezija, znebi se tistih primer. Jaz sem bolj pesnik, znebi se lirike v prozi. Ti si kot vrela kaša, to bi štimalo, pride on noter in pravi: Poglej, takšna si kot vrela kaša. To bi v prozi še štimalo. Če bi pa rekli: Ti si kot vreli šipek – tega sem se spomnil slučajno, ker šipek cvete – ne gre."

Milan Vincetič je poleg poezije, kritik, esejev in radijskih iger objavil tudi prozna dela: *Za svetlimi obzorji* (1988, soavtor Feri Lainšček), *Nebo nad Ženavljami* (1992), *Srebrni breg/Srebrni brejg* (1995, soavtorja Milivoj Roš in Feri Lainšček), *Obrekovanje Kreča* (1995), *Ptičje mleko* (1995), filmski scenarij *Ljubezen v času makaronovcev* (1997), roman *Goreči sneg* (1998), *Šift v idini/Parnik v ajdi* (1999), *Žensko sedlo* (2002), *Talon* (2007), *Pobeglo morje/Vujšlo mordje* (2009), *Zimsko jajce* (2013), *Lebdeča prikazen/Lebdečja prilika* (2014), *Mermol* (2016).

Kot vsakega gosta sem tudi Milana Vincetiča vprašala o pojmovanju poezije in njene moči: "Praviš, da ne verjameš v transformativno moč poezije oziroma da pesem ne more spremeniti sveta in da bi bilo lepo, če bi bralec toliko užival kot ti, ko jo pišeš. Je pisanje užitek, nujna?"

Milan Vincetič: "Poezija je v zgodovini spreminjala svet na dobro in slabo. Včasih bi bilo boljše, da je sploh ne bi bilo. Zdaj sem se spomnil enega verza, ki ga je izrekel Radovan Karadžić: 'Uđimo u gradove da koljemo gadove.' Populistična, religiozna, partizansko mobilizacijska poezija zna biti zelo nevarna. Ne vem, če se še pojavlja pesnik, kot je bil na primer Pablo Neruda, ki je stopil na govorniški oder in so mu ploskali – danes so bolj rokerji. Vedno sem rekel, da mi je fajn, ko pišem, kot mi je fajn, če se ljubiš ali pa ješ torto, vedno pravim, da bi bil vesel, če bi bralec čutil te užitke, ki so muka in strast, kot je rekel Kajetan Kovič. Na živce mi gre, ko je športna evforija. Gre mi na živce, da športnike delajo za neke strašne mučenike, kako se oni mučijo, kako se oni mučijo. Nihče še ni vprašal na primer Jakova Brdarja, kako se on muči. Ali pa Draga Jančarja, koliko se je moral namučiti. Danes, ko sem se vozil sem – ta Planica. Spomnim se nekega alpinista – ne spomnim se imena, nisem pristaš alpomanije, ko kot neki hrošči tam plezajo, tega ne štekam –, ampak – kaj je rekel?! Prišel je skozi neki strašanski vihar in rekel pred kamero: 'Jaz sem v tem užival.' Pa pravimo, da je to muka. Figo. Oni prav tako uživajo kot jaz, ko pišem pet variant pesmi."

Poezija Milana Vincetiča je prepojena z izvirnim besediščem, najdemo neologizme, obenem pa številne stare izraze, ki jih iz nevednosti lahko doživljamo kot lokalizme, in tudi narečne izraze. Na vprašanje, ali zavestno vnaša vse te sestavine v pesniški jezik, je Milan Vincetič odgovoril kratko in jedrnat: "Stare besede in dialektizme zelo rad uporabljam." Njegov raziskovalni smisel za jezik, iz katerega se rojevajo njegove minimalistične pesniške kombinacije jezika v različnih legah, je Barbara Pogačnik poimenovala "natančen balet v jeziku".

Ne da bi hoteli, smo se v pogovoru venomer središčili ob ljubezenski tematiki in dobrih upodobitvah čustva, ki za doživljajočega in/ali subjekta ni nikoli banalno, je pa pogosto v besedilih zbanalizirano.

Milan Vincetič: "Meni se je zgodil en čudež ... Ko sem bil v gimnaziji, nisem mogel verjeti, da se človek v dobi abrahama lahko zaljubi, kot da bi bil star petnajst let. Logično, kaj se je zgodilo! Kot takrat, ko sem se zaljubil, ko sem bil star petnajst let. Zapustila me je, ane, logično. To je v pesniški

zbirki *Vidke*. Zakaj so to vidke? Lahko so vidinje in ona je bila Vida. Ljubkovalno je ona Vidka. Prebral bom nekaj pesmi iz prvega cikla *Romance*.

Romance, Prva

Ne morem odmakniti oči
iz tvojih
iz las ki se vetrijo
in rok ki bedijo
do mojih
in dlje
da se prebujam
ne da bi zaspal
iz tvojih oči
ki jih ne morem odmakniti
iz tvojih

Romance, Četrta

Luna ki si jo ožela
v čajnik
je imela zaliv
tvojega vratu
vosek tvoje kože
in črtalo tvojih obrvi
da je zlahka
in ne meneč se
tako lupino
kakor pečko
in mene

Romance, Šesta

Vsakič si
mali veliki dar
bonbon ki se odmotava
breskev ki si ga oprta jež
ali pismo ki odgovarja

vselej in posamič
da se odtegnejo
pristopni dnevi
ki nimajo tvoje polti
niti bokov tvojih prsi
čakana

Romance, Sedma

Ne morem zatisniti oči
v tvojih
v laseh ki se pustijo
v rokah ki se mudijo
iz mojih
in še
da bi zaspal
ne da bi se zdramil
v tvojih očeh
ki jih ne morem odmakniti
v obojih"

Drobno, gibko, večdimenzionalno je Milan Vincetič brusil ljubezen v pesem. In prav o njej je tega večera pripomnil: "Zdi se mi, da se ljubezen v teh letih dogaja zgolj na odru." In prebral pesem *Dramolet* iz zbirke *Pristave* (2014).

Dramolet

On borni lučkar
ona šepetalka
se vržeta sred odra
že venečih let
a greha vredna
si grabita
telo s telesa
da so prikloni

in aplavz
in spet zavesa

V poeziji Milana Vincetiča so poleg izrazitega ritma, pogosto kot da zgladujočega se pri ljudski pesmi, obrednih obrazcih, molitvah, izštevankah, otroških igricalah, nespregljivi humor, šaljivost, zasmehljiva nežnost, sproščenost, hudomušnost. Zatorej sem ga vprašala, kdaj nastopi humor, kje je točka vstopa za humor, sproščenost, zadrego.

Milan Vincetič: "Ker je humor nevaren. Spomnil sem se – sem namreč televizijski človek, ne grem na internet. V nekem dokumentarcu so pokazali angleške Žide, ki so preživeli Auschwitz, torej, gre za starejše ljudi. Neki človek je povedal, da je Auschwitz preživel s humorjem. Pa ga je novinarka vprašala, kako je mogoče, če pa tam ni bilo nič smešnega. Ogromno, je rekel. Pa spomnil sem se še na dva filma, ki sta smešna in grenko-smešna: *Ko to tamo peva*. Spet sem ga gledal – je smešno in ni smešno, je strašno. Ali pa *Življenje je lepo*. Čudovit film. Ima smešne, komične sestavine – o tem, kako je on s humorjem premagoval taboriščni čas."

Pri Milanu Vincetiču se lahko učimo strukturiranja knjig poezije. Zanj značilno in pomembno je pravljično število sedem. Kakor tudi ustvarjanje domišljijjskih pokrajin. Arhitektoniko knjig je vsakič znova zasnoval premišljeno in v svojskem slogu. Zanj značilna je pesem, ki knjigo odpira, in pesem na koncu, ki knjigo zapira. Ti dve pesmi sta kot ena v dveh delih. Vmes se zvrstijo cikli z istim številom pesmi, ki so grajene z istim številom verzov. Ta natančna strukturiranost ustvarja občutek simetrije, geometrizma in tudi posebnega reda stvari, poznanega iz kalejdoskopa – vsak nagib da drugo, spet simetrično in geometrijsko sliko. Prav to vpliva pri bralcu na krožno strukturo oziroma posebno doživljanje časa. Ritem pa mu daje erotizem, tako značilen za Milana Vincetiča. Radost in živost kot radoživost ne glede na vse temne lege človekovega bivanja, ki jih pesnik nikoli ne odriva, ampak jim pusti mesto. Njegov pesniški jezik je v erotičnih legah žgečkljiv, brez evfemizmov. Na literarnem večeru je nadaljeval.

Milan Vincetič: "Rad imam humor. Tudi rad pripovedujem štos. Tudi opolzke – so mi všeč. Nekateri mi potem pravijo, da sem grd pa grob, jaz pa rečem, veš, koliko je tu notri resnice. Zdaj pa bom povedal, kaj se mi je zgodilo pred enim tednom. Ena mladenka je šla proti meni z zdaj modnimi stisnjenimi hlačami. In tu se je lepo videl griček ven ali kaj za ja hudiča, če je pa imela dol šlic. Pa ji rečem, gospodična, trgovino imate odprto, ona je pa rekla: 'Veste kaj, striček, to je za vas slaščičarna, ne trgovina.' /Po premoru./ To je štos. Ni se to zgodilo meni. Ampak tu je resnice, da se ti pamet meša."

Težko je zaobiti lirične teme ljubezni, življenja in smrti. Tudi Milan Vincetič jih ni. Odzvanjajo mi Kovičeve besede iz leta 1983: "Pesnikovo erotično približevanje svetu je plaho in negotovo, v njem je nenehno prisotna zavest o minljivosti, o kratkotrajnosti dosegljivega in doseženega. Še več, lirski subjekt se zaveda, ali bolje rečeno občuti, da se v darovih, ki mu jih svet nakloni, skriva kal uničujočega, kal smrti, ki je ni mogoče preseči." Prav smrti je Milan Vincetič posvetil zadnje branje literarnega večera *Na pesniškem tandemu*.

Milan Vincetič: "Doletele so me vse smrti, ki so mogoče. Ostal sem od rodovine čisto sam v teh letih. Izbral sem pesem o tem, kako se poslavljamo. Upam, da ni preveč morbidna. Iz zbirke *Raster* (2005).

Hčerina

Odslej si nisva
več na vsi
odslej sva
na ostali
in bog
so veliki oni
ki gleda
nas postrani
odtlej si nismo
več na mi
niti kdorsibodi
odtlej smo
pike samih pik
in časi iz predčasja
in temu je poslej tako
do greha
in spoznanja"

Milan Vincetič: "V osnovni šoli sem hodil mimo ene cerkve. Mene je strah cerkev, ker imajo čuden zadah in vse to. Meni se zdi, da nas tlačijo dol, namesto da bi nas dvigovali v neke rajske višave pa ne vem, kam. Kot otrok sem bil v neki katedrali in stal na grobu nekega škofa. In to je dialog med mrtvim in mano, ko mi govori tisti mrtvi škof iz groba, ki je v bistvu

ena velika silna kamnita plošča. To pesem zelo rad berem, zato jo bom tudi zdaj prebral.

Vigilija

Pod silno ploščo
spijo škof
in dihajo hropeče
pazi pazi
otrok moj
da ne poliješ sveče
pazi pazi
moj golob
da prideš mi med svete
pod silno ploščo
spijo škof
kot da bi živeli
in imajo
grbast nos

in preblago lice
in dišavljeno roko
ki odklepa vice"

Za konec je prihranil še pesem *Gambela*, napisano v prekmurščini, in pojasnil svoj odnos do pisanja v prekmurščini.

Milan Vincetič: "Jaz ne pišem v prekmurščini, jaz pišem kakšne kratke zgodbe za naše zamejce, ki živijo v Porabju na Madžarskem. Jih je zelo zelo malo. Vsako leto jih je manj. Imajo svoje glasilo. Pa koledar. Pa jim potem jaz napišem kakšno pesem, kakšen kratek tekst. To je ena od pesmi, ki je nastala prva v prekmurščini, naslov je *Gambela*, kar pomeni kamela. To je ljudska pustna maska. S tem so nas strašili, ko sem bil otrok, nisem živel lepo, strašili so nas, ko je bil sv. Miklavž s peklenščki, so topotali z verigami." Ni pa pozabil na duhovit zaključek: "Da boste slišali vi, ki ste tudi prekmurci pa niste Prekmurci. Mi smo Prekmurci in tudi vsi drugi ste prekmurci. To sem rekel Cirilu Zlobcu, ko je bil v predsedstvu in so nas zamenjevali s Slovaško. Sem rekel, genialno, republika Prekmurje – tega ni."

Poslušam, ustavljam, prestavim nazaj, spet poslušam ... glas Milana Vincetiča. Pogled zdrsi po kupu Milanovih knjig in kazalec sklence krog. Spomni me na *Arko* in njeno zaključno pesem.

Ženska pesem

Nazadnje počl dotrajana vzmet
lene panonske ure
da se odpne bakrena utež
in po svoje potuje

Mrtvi začuda ne ožive
živi ostajajo mrtvi
kadar bo vdruči počila vzmet
ne bo več življenja ne smrti

(Iz pesniške zbirke *Arka*, 1987.)

Milan Vincetič ostaja še kako živ v poeziji, prozi, kritiki. Pesem bralca vabi, da vanjo vstopi, se ji vsaj približa. Ni naloga pesmi, da bi morala komunicirati, nagovarjati. Pesem ne služi. Katera pesem nagovori bralca, pove več o bralcu kot o pesmi. Ena od ikon artfilmskega sveta, ki ga je Milan Vincetič tako rad raziskoval, Andrej Tarkovski, je nekoč dejal: "Če ne čutiš, ni kaj razumeti."